פינחס

א. אין מנין המצות בריש ספר היד (ועד״ז אין זיין ספר המצות) שרייבט דער רמב״ם, אלס די לעצטע מצות עשה: לדון בדיני נחלות שנאמר[1] איש כי ימות ובן אין לו.

ס׳איז ידוע, אז דער סדר אין רמב״ם איז מדוייק בתכלית[2]. ועפ״ז איז מובן, אז דאס וואס דער רמב״ם איז מדייק צו מסיים זיין די מצות (עשה) מיט דער מצוה פון „נחלות״, איז ווייל[3] די מצוה איז דער גמר ושלימות פון ענין המצות.

וכשם-שוי-די-מצוה-ראשונה-אין-מנין המצות — „לידע שיש שם אלוקה שנאמר[4] אנכי ה״א״ — איז דער טעם דער־פון מובן בפשטות, ווייל דאס איז די ערשטע און עיקר׳דיקע מצוה פון אלע מצות הבאות לאח״ז, ובלשון הרמב״ם בריש ספר היד „יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע כו׳״ (און ווי דער רמב״ם איז מדייק בריש מנין המצות „מצוה ראשונה[5] כו׳״),

עד״ז איז מובן בנוגע דער לעצטער מצוה — לדון בדיני נחלות — אז זי קומט בדיוק אלס מצוה אחרונה (דמצות עשה), דערפאר וואס זי איז דער סיום וגמר פון אלע מצות.

ב. בהשקפה ראשונה וואלט מען גע־קענט זאגן דעם טעם דערפון, בפשטות: היות אז אלע מצות שבתורה איז זייער קיום בימי חייו של האדם, משא״כ די מצוה פון „נחלות״ איז פאר־בונדן מיטן זמן של בתר חייו, דערפאר שטעלט זי דער רמב״ם בסיום ובגמר המצות.

ס׳איז אבער מובן, אז דאס איז א דוחק גדול, ווארום עס זיינען פאראן כמה מצות וואס דער רמב״ם רעכנט אויס פריער, וועלכע זיינען פארבונדן מיט (מיתת האדם[6], און) ענינים הבאים לאחרי[7] מיתת האדם.

[ונוסף לזה: דער ענין פון דיני נחלות, איז ניט א מצוה המוטלת על האדם עצמו (וכיו״ב), נאר א מצוה אויף ב״ד[8] „לדון בדיני נחלות״ (און ווי דער רמב״ם איז מבאר בפרטיות דעם סדר הנחלות אין די הלכות (בספר היד) גופא) —

---

1) פרשתנו כז, ח.

2) ראה יד מלאכי כללי הרמב״ם אות ו.

3) כי באי זו מידה שנדייק בהסדר במנין דהמצות של הרמב״ם (שלא מצאנו לע״ע שהרמב״ם עצמו יבארי׳), הרי מובן, כנראה במוחש אפילו באדם שאינו מסודר כלל, שעכ״פ יש טעם להראש ולהסוף. ולהעיר ממרז״ל (ברכות יב, א) הכל הולך אחר החתום.

4) יתרו כ, ב.

5) **ראה לקו״ש חכ״ו ע׳ 59 הערה 8. וראה שיחת י״ג ניסן תשמ״ה.**

•) וראה לקו״ש חי״ז ע׳ 225 הערה 4.

6) מצוה רכו־רכט. וראה מצוה קפו.

7) מצוה רל — תלי׳: מצוה רלא — קבורה [ל׳ הרמב״ם ב„מנין המצות״ (ועד״ז בכותרת להל׳ סנהדרין מצוה יא) היא „לקבור הנהרג ביומו״. אבל בסהמ״צ כ׳ „ול׳ ספרי כי קבור תקברנו מצות עשה והוא הדין בשאר מתים כו׳״. וכ״מ ביד הל׳ אבל פי״ב ה״א. וראה הל׳ סנהדרין פט״ו ה״ח (ולח״מ הל׳ אבל פ״ד ה״ח). הכותרת להל׳ אבל סוף מצוה א].

8) ראה חינוך מצוה ת׳: ולפי הנראה מדברי הרמב״ם ז״ל שכל עיקר אזהר׳ אינה רק על ב״ד שדנו• בענין הנחלה וז״ל שכ׳ הוא מצוה לדון בדיני נחלה.

•) כ״ה בחינוך לפנינו (וכ״ה בהוצאת שעוועל — ע״פ דפוסים ישנים וכת״י). ובס׳ החינוך עם פירוש מנחת יצחק תוקן „שידונו״. וכן בהערות על ס׳ החינוך מבעל מעין החכמה (תקס״ד) — שנדפסו בס׳ השלמות על המנ״ח (הוצאת שולזינגער) — הועתק לשון החינוך „שידונו״. ולכאורה כצ״ל.

והיינו, אז ב"ד זאל דן זיין[9] ווי עס זאל זיין דער סדר ירושת הנחלות פאר די לעבעדיקע יורשים (און ניט מען באַווארנט דעם מורישׁ) — האָט דאָך קיין אַרט ניט צו פאַרבינדן דעם סדר פון דער מצוה (שטעלן איר אלס לעצטע —) מיט מיתת המורישׁ][10].

אויך דאַרף מען האָבן אַ ביאור: אויף דער מצוה הנ"ל „לדון בדיני נחלות", ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק (כנ"ל) „שנאמר איש כי ימות ובן אין לו", וואס לכאורה ליגט ניט אין די וועלטער דער תוכן המצוה[11].

עס זיינען פאַראַן נוסחאות[12] לויט וועלכע דער רמב"ם איז טאָקע מעתיק נאָך וועלטער פון פסוק — „והעברתם את נחלתו גו'" (און לויט כמה נוסחאות[12] — איז ער מסיים (אויך) מיטן פסוק[13] „והיתה[14] . . לחקת משפט")[15],

9) ואף שגם המצות (רכו־רכט) להיות ב"ד הורגין כו' וכן ה„תלי'" ו„לקבור הנהרג ביומו כו'" (רל־רלא) — ה"ז מצות הב"ד לא מצות של האדם במיתתו או הבאים לאחרי מיתתו, הרי עכ"פ ה"ה מצות שמתקיימות באדם ולאחר מיתתו: משא"כ לדון בדיני נחלות אי"ז מצוה המתקיימת בהאדם (במותו או לאחר מותו), כ"א מצות ב"ד לדון בנכסי אדם שמת, כבפנים.

10) אלא שממצוה רלו ואילך (מלבד מצוה רמז) מדובר במצות המסורות לב"ד בשייכות לממונו של אדם (משא"כ המצות רכד־רלא שהן בעונשי ב"ד בנוגע לגופו). ולכן י"ל שמסיים במצות שבממונו לאחרי מותו.

11) ובפרט שעפ"ז אינו סיום בדבר טוב — ראה תוס' סוף נדה. וראה בארוכה שיחת ש"פ מקץ תשד"מ ע"ד סיום בטוב בספר הרמב"ם.

12) ראה רמב"ם ספר המדע (ירושלים, תשכ"ד).

13) שם, יא.

14) ובסמ"ג מ"ע צו מביא רק פסוק זה.

15) וכן הובא בחינוך שם (המשך הפסוק „והעברתם גו'" והפסוק „והיתה גו'").

*) ומ"ש „לחקת עולם" — לכאורה טה"ד וצ"ל „לחקת משפט".

וואס די וועלטער אנטהאלטן דעם תוכן המצוה פון נחלות,

וויבאלד אבער אז אין דפוסי הרמב"ם הנפוצים ווערן געבראכט נאר די וועלטער „איש כי ימות ובן אין לו"[16] — דאַרף מען זאגן, אז אין זיי זאגט זיך אַרויס דער תוכן המצוה „לדון בדיני נחלות".

[בפשטות י"ל, אז מיט ברענגען די ערשטע וועלטער פון דער פרשה מיינט דער רמב"ם דעם גאַנצן המשך הדברים שבפרשה (ווי מ'געפינט עד"ז אין אַנדערע מצות ביים רמב"ם[17]) — וויבאלד אבער אז אלע ענינים אין תורה זיינען מדוייק בתכלית, איז מסתבר לומר (ובפרט אז דער רמב"ם איז ניט מוסיף דאָ דעם וואָרט „וגו'" לרמז אויף המשך הפרשה[18]), אז אין די וועלטער אליין דריקט זיך אויס אן ענין עיקרי אין ענין הנחלות].

ג. ויש לומר, אז דאס וואס דער רמב"ם איז מסיים דעם מנין המצות מיט „לדון בדיני נחלות", איז ע"ד ווי מען געפינט אז דער סיום פון (ששה סדרי) משנה[19] איז[20] מיטן מאמר „עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק כו' שנאמר[21] להנחיל אוהבי יש" — און ווי מפרשים זיינען מבאר[22] דעם טעם פאַרוואס סיום המשניות איז דוקא מיט דעם מאמר[23],

16) וכ"ה בספר המצות שלו — מצוה רמח.

17) כ"ה בכו"כ מצות שמביא מהפסוק רק התחלת הענין.

18) אבל בסהמ"צ הוצאת העליר וקאפאח ישנו „וכו'", „וגו'".

19) וכידוע שבכו"כ ענינים — בס' היד הם ע"ד המשנה.

20) מס' עוקצין.

21) משלי ח, כא.

22) פיה"מ להרמב"ם שם. רא"ש ורע"ב שם.

23) והסיום ממש הוא במאמר דר"ש בן חלפתא

ווייל דאָ רעדט זיך וועגן תשלום שכר העבודה פון תומ"צ לאחרי', וואָס קומט נאָכן גמר ושלימות פון לימוד וקיום התורה ומצותי'; און די משנה איז מדייק „עתיד הקב"ה להנחיל", ווייל דער גמול (וואָס קומט בגמר העבודה דתומ"צ), איז דער „להנחיל".

וי"ל אַז עד"ז איז בנדו"ד — ביים רמב"ם: ער איז מסיים מיט דער מצוה פון נחלות, ווייל דער סיום ושלימות פון אַלע מצות התורה איז פאַרבונדן מיט ענין הנחלה, כנ"ל.

ד. וי"ל הביאור בכל הנ"ל — בהקדם:

פרשת נחלות שטייט אין דער תורה אַלס המשך צום ענין הירושה והחלוקה פון ארץ ישראל (וואָס בקשר לזה האָבן די בנות צלפחד גע'טענה'ט[24] „תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו", און אויף דעם איז געקומען די פרשה „איש כי ימות גו'"). געפינט מען אין דעם ענין פון חלוקת הארץ, אַז נוסף אויף דער כללות'דיקער זאַך פון ירושת הארץ[25], זיינען געווען בפרט דריי ענינים: א) ירושת הארץ, ב) די חלוקה באופן פון „לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו"[26], און ג) „אך בגורל יחלק את הארץ"[27].

דאָס הייסט, אַז די שייכות פון ארץ ישראל צו אידן איז (בפרטיות) אין דריי אופנים[28]: א) ירושה, ב) חלוקה ע"פ טעם ושכל (לרב תרבה גו'), ג) חלוקה ע"פ גורל[29].

ויש לומר הטעם לזה (פאַרוואָס עס פאַדערן זיך די דריי ענינים): דאָס וואָס אידן האָבן באַקומען ארץ ישראל אַלס נחלה, איז געווען ניט סתם איבערגעבן און צוטיילן אַ לאַנד צו אידן —

ארץ ישראל איז דאָך „נחלת ה'"[30], „תמיד עיני ה"א בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"[31], דערפאַר איז נתינתה צו אידן דוקא בהתאם מיט דעם וואָס אידן זיינען „נחלת ה'"[32], פאַרבונדן מיטן אויבערשטן, וכמחז"ל[33] „אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי". ובמילא איז די נתינה פון ארץ ישראל (נחלת ה') צו אידן, — מגלה און איז אַן אויסדרוק פון אידן'ס פאַרבונד מיטן אויבערשטן[34].

„לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כו'". וראה לקו"ש חכ"ב ע' 50 הערה 44 (וס' השיחות תשמ"ח ח"ב (קה"ת, תשמ"ט) ע' 665 ואילך), שהוא המשך וביאור המאמר „עתיד הקב"ה להנחיל כו' אוהבי יש".

24) כז, ד.

25) „דכתיב (וארא ו, ח) ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' ירושה היא לכם מאבותיכם" (ב"ב קיט, ב. וראה גם ע"ז נג, ב. ועוד).

26) כו, נד.

27) שם, נה.

28) בפרט להדיעות דהחלוקה „לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו" נאמר גם על החלוקה הכללית דא"י לי"ב השבטים (לא רק על המשפחות שבתוך השבט) — ראה ספרי פרשתנו שם (עה"פ איש לפי פקודיו). פרש"י שם. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך גורל (ע' תטז).

נמצא גם בחלוקה דכלל א"י לכל בנ"י, היו כל הג' — ירושה, ע"פ גורל, חלק — לרב תרבה גו'.

29) והאורים ותומים ה"ז ענין אחד עם הגורל, שהי' מוכיח שהגורל הי' ע"פ רוה"ק — ראה פרש"י פרשתנו כו, נד. רשב"ם ב"ב קכב, א ד"ה והי' מכוין. וראה אנציקלופדי' שם.

30) ש"א כו, יט ובפרש"י ועוד שם. רמב"ם הל' מלכים פ"ה הי"ב.

31) עקב יא, יב.

32) ראה ואתחנן ד, כ. עקב ט, כו. כט. האזינו לב, ט. ובכ"מ בנ"ך.

33) תנחומא ראה ח. וראה במדב"ר פכ"ג, ז (בסופו).

34) ובמכילתא (בשלח טו, יז) „יבואו ישראל שנקראו נחלה לארץ שנק' נחלה ויבנו ביהמ"ק שנק' נחלה בזכות התורה שנק' נחלה".

ולכן, כשם ווי מען געפינט, אַז דער פאַרבונד פון אידן מיטן אויבערשטן איז אין דריי אופנים — ווי מען זאָגט[35] „אשרנו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו" — עד״ז איז די נתינה פון ארץ ישראל צו אידן אין די דריי אופנים: חלק, גורל וירושה.

און וויבאַלד אַז אינעם סדר פון די דריי ענינים — חלק גורל וירושה — איז דער לעצטער „ומה יפה ירושתנו" (עילוי אחר עילוי), איז דערפון מובן[36], אַז ירושה האָט אין זיך אַ טיפערן ענין (ומעלה) ווי די פריערדיקע צוויי.

וצריך ביאור: א) וואָס איז דער ביאור וחילוק צווישן חלק גורל וירושה אַלס אופנים אינעם פאַרבונד צווישן אידן מיטן אויבערשטן[37]?

ב) ווי פאַסט בכלל דער גדר הירושה (בלשון הפסוק) „איש כי ימות" בשייכות דעם קשר צווישן אידן מיטן אויבערשטן[38]?

ה. וי״ל — דער חילוק צווישן „חלקנו" און „גורלנו" איז בדוגמת דעם חילוק פון מכר און מתנה:

מכר איז תלוי אין דעם כסף ותשלום הלוקח[39] — וואָס ער צאָלט פאַר דעם דבר הנמכר: מתנה קומט מצד רצונו הטוב פון דעם נותן המתנה (אַן תשלום מצד המקבל). און עד״ז איז אויך בנוגע די המשכות והשפעות פון אויבערשטן צו אידן, אַז עס זיינען פאַראַן אין דעם די צוויי אופנים[40]: א) שכר המצות וכו׳, אַ המשכה וואָס קומט דורך עבודת האדם, אתעדל״ת: ב) אַ המשכה בטובו בחן וכו׳, אתעדל״ע מצד עצמו.

און דאָס איז בכללות דער חילוק צווישן „חלקנו" און „גורלנו":

„חלקנו" איז דער פאַרבונד פון אידן מיטן אויבערשטן וואָס טוט זיך אויף דורך דער עבודה פון אידן (בדוגמת מכר); און „גורלנו" איז די התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן מצד דעם וואָס „בחר בנו מכל העמים"[41], וואָס אמיתת ענין הבחירה — בחירה חפשית — איז ווען דער דבר הנבחר ווערט אויסגעקליבן ניט מצד אַ טעם וחשבון, צוליב מעלת הדבר הנבחר וכיו״ב, נאָר בלויז דערפאַר ווייל אַזוי איז דער רצון הבוחר. און אין דעם איז עס בדוגמת (הבחירה ע״י) הגורל, וואָס איז ניט ע״פ טעם שכלי (פאַרבונדן מיט מעלת הדבר אויף וועלכן מען וואַרפט גורל) וכיו״ב — מען פאַרלאָזט זיך אינגאַנצן אויפן גורל, ניט וויסנדיק ווי ער וועט אויס־פאַלן — ובלשון הכתוב[42] „בחיק יוטל את הגורל ומה׳ כל משפטו"

[ע״ד ווי מתנה וואָס איז אַפהענגיק נאָר פון דעם רצון הנותן, נאָר מיט דעם

---

35) לפני תפלת השחר (וכ״ה ב„סדר תפלות" להרמב״ם — בסו״ס אהבה).

36) ראה גם רד״ה אשרנו תרצ״ו (סה״מ קונטרסים ח״ב ע׳ 728). רד״ה אשרנו ש״ת וסופו.

37) בכללות ע״ד החילוק דג׳ בחי׳ חלקנו גורלנו ירושתנו (בתורה וכו׳) — ראה לקו״ש חי״ג ע׳ 115 ואילך. וש״נ. ושם הוא באו״א קצת מהמבואר לקמן בפנים.

38) ראה אוה״ת ראה ע׳ תשסב השאלה עד״ז לגבי ירושת ישראל את התורה — דהרי „התורה . . קיימת לעולם". וראה גם אוה״ת תשא ע׳ א׳תתקצא.

39) ואף דפסק הרמב״ם ד„כל המוכר בעין יפה מוכר" (הל׳ מכירה פכ״ה ה״ג), ה״ז ע״י ומצד המעות שקיבל. ובענין זה עצמו מעלה במתנה — ד„כל הנותן בעין יפה נותן יותר מן המוכר" (שם ה״ד).

40) ראה גם לקו״ת ויקרא ב, ב (ובכ״מ). ושם — בנוגע אופן הב׳: המשכה בחסד חנם.

41) נוסח ברכת התורה.

42) משלי טז, לג.

חילוק, וואָס מתנה האָט אַ נקודה השווה צו מכר — וואָרום אע"פ אַז די מתנה קומט מצד רצון הנותן, איז אָבער דאָ אַ סיבה צו דער מתנה וועלכע איז פאָר־בונדן מיט מקבל, וכמאמר[43] „אי לאו דעביד לי' נייחא לנפשי' לא יהיב לי' מתנתא"[44]; משא"כ גורל האָט קיין שייכות ניט צו חשבון וטעם].

ו. בעומק יותר:

דער ענין פון „חלקנו" איז פאָרבונדן ניט נאָר מיט דער עבודה פון אידן, נאָר אויך מיט זייער עצם מציאות. וואָרום די (נשמה פון אַ) אידן ווערט אָנגערופן[45] „חלק ה' עמו"[46], ובלשון התניא[47] „ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש".

וי"ל אַז אויך לגבי אָט דער מעלה פון „חלקנו" איז דאָ אַ יתרון אינעם ענין ה„גורל":

דאָס וואָס מ'זאָגט אויף דער נשמה פון אַ אידן „חלק אלקה ממעל ממש" — דריקט אויס די מעלה (וקדושה) אין דער מציאות פון אַ אידן. וואָס י"ל אַז דער־פאָר פאָרבינדט דער אָלטער רבי די מעלה פון „חלק אלקה ממעל ממש" מיט דעם וואָס אידן ווערן אָנגערופן „בנים למקום", „בנים אתם לה' אלקיכם"[48] — אַזוי ווי ביי אַ בן כפשוטו, וואָס זיין קשר צום אב איז אַן ענין וואָס באָציט זיך צו מציאות הבן: קומט אויס, אַז אויך דער ענין אין „חלקנו" איז בדוגמא צום ענין המכר וואָס קומט מצד דעם לוקח.

משא"כ דער ענין פון „גורלנו" — „בחר בנו" — איז ניט דער עילוי אין דער „מציאות" פון אַ אידן [וואָס ווי הויך עס זאָל זיין, איז עס פאָרט אַ מעלה וקדושה מוגבלת (וויבאָלד עס איז די קדושה וועלכע איז פאָרבונדן מיט זיין מציאות)] — נאָר דאָס איז די התקשרות וואָס קומט אינאָנצן מצד דעם בוחר[49] — הקב"ה (שלמעלה מכל מדידה והגבלה)[50].

[וי"ל אַז דאָס איז דער כפל לשון הפסוק[51] „כי עם קדוש אתה להו"א ובך בחר ה' גו'" — און ווי רש"י[52] איז מפרש „כי עם קדוש אתה, קדושת עצמך מאבותיך, ועוד ובך בחר ה'": „עם קדוש אתה" איז די קדושה מצד דעם וואָס „בנים אתם להו"א"[53], וואָס דאָס איז „קדושת עצמך"; און עס איז פאָראַן נאָך

---

43) ראה גיטין נ, ב. ב"ב קנו, א. ועוד. וראה לקו"ש שם הערה 41.

44) אלא שאין זה בגדר תשלום (כבמכר) המכריח שתנתן לו המתנה, ועינינו רק שגורמת נטיית הנפש של הנותן אל המקבל (והמתנה בפועל באה רק מרצונו הטוב של נותן המתנה). — ועיין בהסוגיות האם מכר כמתנה (ב"ב סד, סע"א ואילך. עא, א ובמפרשים שם. ובהנסמן בהערה הקודמת).

45) האזינו לב, ט. וראה אגה"ת פ"ד (ובליקוט פירושים כו' שם — ע' רז־ח).

46) ראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים (ע' תנא) „מה טוב חלקנו ע"ד חלק ה' עמו".

47) רפ"ב. וראה איוב לא, ב.

48) פ' ראה יד, א.

49) וי"ל שלכן עיקר ענין הבחירה הוא בגוף של בנ"י „הנדמה בחומריותו לגופי אוה"ע" (תניא פמ"ט). וראה לקו"ש חי"ח ע' 409 בהערות.

50) ועד"ז ישנם ב' הענינים בביהמ"ק: „בית המקדש" — הקדושה שבו עצמו: „בית הבחירה" — מצד בחירתו של הקב"ה. וי"ל שלכן קרא הרמב"ם הלכות המקדש בשם „הלכות בית הבחירה", כי זהו עיקר החידוש והעילוי שבמקדש (ראה בכ"ז לקו"ש חי"ט ע' 143. ע' 146 ואילך. חכ"ד ע' 83 ואילך). ועד"ז ישנם ב' הענינים בארץ ישראל, ראה בלקו"ש חי"ח ע' 402 ואילך. ולהעיר ממכילתא שבהערה 34 בקשר דבנ"י, א"י וביהמ"ק.

51) ואתחנן ז, ו. פ' ראה יד, ב.

52) פ' ראה שם.

53) שנאמר בפסוק לפנ"ז בפ' ראה שם.

אַ העכערער ענין — „ועוד ובך בחר ה׳", אז אין אידן איז פאַראַן בחירת העצמות][54].

ז. אבער אעפ״כ האָט אויך מתנה, וואָס קומט מצד הנותן, אַ פאַרבונד מיטן מקבל. וואַרום[55] מתנה איז ענינה, וואָס דער נותן גיט אַוועק די זאַך צו אַ צווייטן (דעם מקבל המתנה), מיט אַ צוגעטראַגנקייט (נייחא) צום צווייטן.

[וכעין זה איז בנוגע ענין הגורל: אע״פ אַז דער גורל איז ניט פאַרבונדן מיט מעלת הדבר וואָס מען באַקומט על ידו, כנ״ל — דאַך, איז דאָס אַן ענין פון הקנאה (השפעה). ער וויל באַקומען איינע פון כמה זאַכן, צוטיילן זיך מיט אַ צווייטן (נאַר בפרטיות וועלכע — באַשטימט דער גורל)].

עס איז אָבער פאַראַן אַ דריטער ענין — ירושה — וואָס גדרו איז (ניט אַ נתינה צו אַ צווייטן, נאַר) וואָס דער יורש איז עומד במקום המוריש. אַ יורש איז ניט קיין צווייטע מציאות וועלכע באַקומט נכסים פון דעם מוריש, נאַר (בלשון הכתוב[56]) „תחת אבותיך יהיו בניך", דער יורש איז עומד במקום המוריש, ער איז דער עצם המוריש, ובדרך ממילא האָט ער די בעלות אויף נכסי המוריש[57].

קומט אויס, אַז די מעלה פון ירושה אויף מכר און מתנה איז:

מכר ומתנה (וגורל) זיינען אַן ענין פון נתינה והשפעה, ס׳איז ניט ווי דער אדם איז פאַר זיך, נאַר ווי ער איז משפיע צו אַ צווייטן שחוץ הימנו: און דער חילוק צווישן זיי איז נאַר אין דער סיבה פון דער השפעה: ביי מכר איז דער לוקח (זיינע דמי המכר) די סיבת ההשפעה, און ביי מתנה איז עס דער רצון הנותן. אָבער אויך דער רצון הנותן איז צו געבן די זאַך צו אַ צווייטן.

משא״כ ביי ירושה איז ניט השפעה צו עמיצן וואָס איז חוץ ממציאות המוריש, דאָס וואָס דער יורש באַקומט די נכסים איז וויל ער איז עומד במקום המוריש[58].

ח. און דאָס איז דער אויפטו פון „מה יפה ירושתנו" לגבי „חלקנו" און „גורלנו":

„חלקנו" איז דער פאַרבונד פון אידן מיט אלקות — ווי דער אויבערשטער האָט זיך כביכול מצמצם געווען אַז די עבודה ומעלות פון אידן זאָלן ביי אים תופס מקום זיין. נאָכמער: לגבי דעם אויבערשטן אַליין איז כמש״נ[59] „גם בן ואח אין לו", און דאָס וואָס אידן ווערן אַנגערופן בשם „בנים" איז נאַר[60] ווי דער אויבערשטער איז זיך מצמצם כביכול אין דעם תואר פון „אב"[61]:

---

54) בכל הנ״ל (במעלת הבחירה בישראל לגבי זה שהם בנים למקום) — ראה בארוכה לקו״ש חי״א ע׳ 5 ואילך. חי״ח ע׳ 409 ואילך.

55) במתנה ישנו עוד (חסרון) הגבלה — שבאה מצד הגבלת ה„נייחא לנפשי״ שגרם המקבל. אבל מה שנוגע כאן בנוגע לגורל — הוא הענין שבפנים.

56) תהלים מה, יז. וראה ב״ב קנט, רע״א.

57) ראה בכ״מ בספרי הצפע״נ (שו״ת צפע״נ דווינסק ח״א סקי״ח. ווארשא ח״ב סקי״ח. צפע״נ מילוואיק יג. א). וע״ש שזהו החילוק בין ב״נ לבנ״י.

58) עפ״ז אולי יש להסביר מה שמשמע ברשב״א (שו״ת הרשב״א ח״ג סקכ״ה) דירושת היורשים הוא עם גמר מיתה לא לאחר מיתה — ראה קצה״ח ר״ס רנב.

59) קהלת ד, ח ובקה״ר עה״פ.

60) ראה קה״ר שם: בן מאין יש לו אלא שחבב הקב״ה לישראל וקראן בנים כו׳.

61) להעיר גם משהש״ר פ״ב, טז (א): הוא לי לאב ואני לו לבן . . הוא לי לרועה . . ואני לו לצאנו. וראה אוה״ת ראה ע׳ תשפד־ה. ע׳ תשצו. לקו״ש חט״ו ע׳ 253.

„גורלנו" — „בחר בנו" — איז דער קשר פון אידן מיטן אויבערשטן מצד דער מדריגה אין אלקות (און בא אידן) וואו מציאות (מצ"ע) איז ניט תופס מקום, דער קשר איז נאָר מצד בחירתו החפשית של הקב"ה:

אבער אעפ"כ, איז אויך „בחר בנו" ענינו וואס דער אויבערשטער קלייבט אויס אַ זאַך (וואס איז כביכול ניט ער) — וואָרום דער גדר פון „קלייבן" איז בשייכות צו אַ צווייטער זאַך (ס'איז נאָר אַז די סיבת הבחירה איז ניט מצד (מעלת הדבר) הנבחר נאָר דער רצון ובחירת הבוחר)[62].

משא"כ „ירושתנו" איז ענינו וואס אידן זיינען כביכול איין זאַך מיט עצמותו ית' (ישראל וקוב"ה כולא חד), דער פאַרבונד פון אידן מיטן אויבערשטן איז אין עצמותו ית', וואס איז העכער פון וועלכער־עס־איז תנועה של צמצום וכו'[63]. און דערפאַר ווערט עס אַנגערופן בשם „ירושה" — ווייל דאס איז דער גדר פון ירושה, וואס דער יורש איז עומד במקום המורישׁ, דער־פאַר וואס ער איז דער עצם המורישׁ.

ט. אט די דריי ענינים אין דער התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן — חלקנו גורלנו וירושתנו — זיינען פאַר־בונדן, בכללות, מיט די דריי כללות־דיקע תקופות פון עם ישראל: א) קודם מתן תורה, ב) נאָך מתן תורה — דער זמן פון עבודת ישראל בקיום התומ"צ, ג) לעתיד לבא, דער זמן הגמול ביז צו תכלית השלימות שבזה.

וי"ל הביאור אין דעם:

אויך פאַר מתן תורה זיינען אידן אַנגערופן געווארן „בנים", ווי עס שטייט ביי יציאת מצרים[64] „בני בכורי ישראל". אויך פאַר מ"ת איז געשטאַנען בגלוי די מעלה פון אידן לגבי אַלע אומות העולם (וואס דאס האט געבראַכט צו יציאת מצרים). אבער דאס איז אַלץ געווען אַ מעלה אין זייער[65] מציאות (און עבודה).

ביי מתן תורה איז נתגלה געווארן דער ענין פון „ובנו בחרת מכל עם ולשון"[66] — בחירת הקב"ה אין עם ישראל, (כנ"ל)[67]. און דערפאַר האט זיך דאס אויסגעדריקט אין נתינת התורה

---

62) באו"ת להרב המגיד ב, ג (ס"ו) (וכן בכתר שם טוב סרמ"א. וראה תורת הה"מ — לקו"א ואו"ת בתחלתם) מבואר, שצורתם של ישראל חקוקה במחשבתו ית' כמו שצורת הבן חקוקה במחשבת האב, אלא שאצל בני אדם שייך ענין זה (שצורת הבן חקוקה במחשבת האב) רק לאחרי שנולד הבן, משא"כ „אצל השם ית', שייך זה לומר אף קודם שנבראו ישראל הי' נחקק צורתם במחשבה".

אבל מובן, שאין זה הבחי' ד„חלקנו" (בן), כי בחי' מחשבה זו („קודם שנבראו ישראל") היא בדרגא שלמעלה מבחי' „אב", כי: „אב" פירושו ותוכן השם — שיש לו „בן", משא"כ בחי' המחשבה „קודם שנבראו ישראל", היא למעלה מבחי' („קודם" בעצם) „אב", ומה שצורת ישראל חקוקה במחשבה זו — הרי זה מפני שכן בחר הקב"ה בבחירתו החפשית, שצורתם של ישראל תהי' חקוקה בו (בדוגמת צורת הבן שחקוקה במחשבת האב).

*) וראה באו"א קצת ד"ה מים רבים תשל"ח ס"ה (לקו"ש ח"כ ע' 279. סה"מ מלוקט ח"א ע' רעו).

63) ראה המשך תער"ב (ח"ב ע' א'קמא), ד"ה תקעו תרצ"ד ס"ב (סה"מ תש"א ע' 7), דלעת"ל לא תהי' ההמשכה בדרך משפיע ומקבל כ"א גילוי העצמות ממש.

64) שמות ד, כב.

65) ועד לשורש הנברא, האבות ועבודתם, כדלקמן.

66) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס ס"ד (ממג"א שם סק"ב) „שכשיאמר ובנו בחרת יזכור מ"ת". וראה תניא פמ"ט.

67) ראה לקו"ש חי"א שם.

והמצות צו אידן[68], און אין דעם איז באַ־ שטאַנען דער אויפטו פון תומ״צ (שניתנו במ״ת) לגבי דער עבודה פון אידן (האבות וכו׳) פאַר מ״ת — לפני מ״ת איז די עבודה פון אידן געווען געמאַסטן לויט כח הנברא (וויפל אַ נברא קען דערגרייכן מיט די אייגענע כחות): משא״כ ביי מ״ת, וואָס „נתן לנו את תורתו״[41] — איז אין די תומ״צ פאַראַן דער כח הבורא.

ולאחרי גמר קיום התומ״צ ווען ביי אידן נתגלה ווערן זייער עצמית׳דיקע מעלה — „מה יפה ירושתנו״ — דער ענין פון נחלה, אַז אידן זיינען חד כביכול מיט עצמותו ית׳[63].

יוד. וי״ל אַז דאָס איז דער ביאור אין דעם סיום פון ששה סדרי משנה — „עתיד הקב״ה להנחיל כו׳ להנחיל אוהבי יש״: דער רמב״ם[69] איז מבאר אַז דער לשון „יש״ ווייזט אויף „מציאות[70] התמידית אשר אין לה תכלית״, ד.ה. עצמותו ית׳[71], דער „יש״ האמיתי. און „להנחיל אוהבי יש״ מיינט — דאָס וואָס אַ איד ווערט איין זאַך, כביכול, מיטן „יש האמיתי״. און דאָס איז דער דיוק „להנחיל אוהבי יש״, ווייל די התאחדות פון אידן מיטן „יש האמיתי״ („יש המוחלט״[70]) איז מצד דעם ענין הנחלה, וואָס אידן זיינען כביכול „עצם המוריש״, כנ״ל[72].

און דערמיט וועט מען פאַרשטיין פאַרוואָס דער רמב״ם ברענגט ביי דער מצוה פון נחלות דוקא די ווערטער „(איש כי ימות) ובן אין לו״ — ווייל דער תוכן רוחני פון ענין הנחלה, גיט זיך אַרויס דוקא אין דעם ענין פון „ובן אין לו״:

די מעלות פון „חלקנו״ און „גורלנו״ זיינען פאַרבונדן מיט דער מדריגה ווי דער אויבערשטער איז זיך מתצמצם אין דער מדריגה פון „אב״ (וואָס גיט אָן אַרט אויף אַ צווייטער מציאות — אַ בן, און עס ווערט די מציאות); אפילו מצד דער מדריגה פון „גורלנו״, דאָס וואָס דער אויבערשטער איז בוחר אין אידן, איז דאָך אַבער דער תוכן ענין הבחירה — וואָס ער איז אין זיי בוחר, אַז זיי זאָלן זיין בנים[73].

משא״כ דער גדר פון „ירושתנו״ איז פאַרבונדן מיט עצמותו של הקב״ה, וואָס דאָרטן זאָגט מען „ובן אין לו״ — ער איז העכער פון וועלכן עס איז ענין שחוק הימנו (אפילו בדרך בחירה) — און דאָרטן זיינען אידן מושרש, ישראל וקוב״ה כולא חד.

(משיחות י״ג ניסן וש״פ שמיני תשמ״ה)

---

68) להעיר משערי אורה בהקדמה (ב, סע״א ואילך) ב„שרש מס״נ (שיש לנשי״) על התו״מ על קדה״ש״ שהיא „לפי ששרש אותיות התורה הוא בעצמות דחכ׳ דתורה הקדומה שהיא כח חכמתו העצמית ית׳ ממש שכלולה בעצמותו ממש (שלמעלה הרבה גם מבחי׳ כח המוליד לנש״י בדומה לו כו׳) והוא הי׳ ענין מס״נ דנש״י בזמן מ״ת כו׳״. ע״ייש שבמס״נ על תו״מ ב׳ טעמים כו׳. וראה לקו״ש חי״א שם הערה 49.

69) בפיהמ״ש סוף עוקצין.

70) כ״ה בתרגום קאפח. ובפיהמ״ש שלפנינו בשינוי לשון.

71) ראה רמב״ם בתחלתו ע״ד מציאות ואמתתה.

72) וראה גם לקו״ש חכ״ב ע׳ 50 (ואילך).

73) אלא שאינו נתפס בזה, כי מכיון שהסיבה לזה שהם בניו, היא הרצון בהם [לא כבבחי׳ „חלקנו״, שהסיבה לרצון דהקב״ה בישראל הוא לפי ש״ישראל הם „בנים״ והוא ית׳ הוא „אבינו״, ורצון זה הוא הכרחי, כביכול, משא״כ בבחי׳ גורלנו], דבחי׳ מחשבה זו מצ״ע היא מופשטת מצורת ה„בן״ (ישראל), כיון שהיא למעלה מתואר „אב״, ורק מצד רצון ובחירת הקב״ה בישראל נעשו ישראל בניו ית׳ ו„נחקקה צורתן״ (כנ״ל (הערה 62) בלשון ההי״מ) גם במחשבה זו, ולכן אינו נתפס בזה.